

Apostel Thomas Kerk
www.pgenschede.nl/atk

Lucas 16, 19-31 (Deut. 15, 7-11) ATK 131103 Jeugdendienst Prijs je rijk - achtergrond

Lieve gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Je zult maar rijk zijn! Je kunt doen wat je wilt. Je hebt wat je hartje begeert.

En dan deze gelijkenis horen. De angst slaat je om het hart. Hoe zal het jou vergaan?

Net als die rijke man?

Je zult maar arm zijn! Hoe ellendig je het nu ook hebt, daar komt een keer verandering in. En hoe!
Blij vooruitzicht dat mij streelt.

Rijken en armen – altijd zijn ze er geweest en altijd zullen ze er zijn. In ieder geval armen.

Dat hoorden we al in het boek Deuteronomium en dat kunnen we ook horen uit de mond van Jezus zelf.

En dat weten wij ook maar al te goed. Schrijnend zijn telkens weer de beelden van de armen op deze wereld; van door honger uitgemergelde kinderen, volwassenen en ouderen, van wie in de sloppenwijken van de grote steden wonen.

Er gaapt op onze wereld een diepe kloof tussen rijken en armen. Rijken zijn met al hun middelen in staat zichzelf steeds meer en meer te verrijken. Ze bouwen hoge muren om hun bezittingen heen, uit angst ze kwijt te raken. Armen hebben nauwelijks gelegenheid uit het moeras van de armoede weg te komen.

Waar staan wij? Op welk punt spreekt de gelijkenis van vanmorgen ons aan?

Over de rijke man wordt een hard oordeel uitgesproken, dat ons bang kan maken. Want ook onder ons zijn rijken. En misschien niet eens zo heel weinig. Het ligt er maar net aan met wie je jezelf vergelijkt.

Wat was er nu precies verkeerd met deze rijke man en zijn vijf broers?

Waar had hij het aan verdiend, dat hij, toen hij stierf, zijn ogen opsloeg 'onder pijnigingen'?

Jezus tekent in alle scherpte de maatschappelijk volstreekte tegenstelling tussen rijk en arm.

De rijke baadt zich in weelde. Hij kleedt zich met koninklijk purper en met kostbaar Egyptisch linnen. In zijn huis lijkt het altijd feest te zijn. Het kan werkelijk niet op.

Daarnaast is sprake van een bedelaar. Hij wordt bij name genoemd: Lazarus. dat betekent: God helpt.

Dat is heel opvallend, want voor de rijke is het nu juist heel belangrijk dat hij met name gekend wordt.

In Amerika schamen rijke weldoeners zich er in het geheel niet voor als hun naam duidelijk leesbaar en soms ook heel opzichtig op een bord bij de ingang van een gebouw vermeld staat.

Ieder die het gebouw binnengaat wordt even weer herinnerd aan degene die veel geld voor dit goede doel heeft weggeschonken.

Rijken worden bij name gekend. Soms worden er lijsten aangelegd van de 100 rijkste mensen van Nederland. En ook de namen van de rijkste mensen van de wereld kom je op gezette tijden tegen. Terwijl de armen geen naam hebben. Naamloos gaan ze hun weg. Naamloos doen ze een beroep op de wereld.

Maar hier, in deze gelijkenis is het heel anders. De rijke heeft er geen naam en de arme wordt bij name genoemd: Lazarus.

Telkens wanneer we in een gelijkenis stuiten op iets wat ons vreemd voorkomt, moeten we extra opletten. Daar opent Jezus ons de ogen voor wie God is, voor wie God is voor ons, voor hoe het er aan toegaat in het koninkrijk van God.

Dat God een bijzondere voorkeur heeft voor de armen, voor de kwetsbaren, voor de zwakken, dat komt hier even aan het licht, in de naam voor deze berooide man.

Lazarus is het toppunt van ellende. In plaats van met kostbare kleren is zijn huid bedekt met pijnlijke zweren. Honger knaagt aan zijn zwakke gezondheid. Straathonden zijn de enige levende wezens die hem gezelschap houden en zich om hem bekommeren: ze likken zijn wonden. Dagelijks kiest hij de poort van het huis van de rijke als plaats om te bedelen. Als hij het feestgedruis binnen hoort, groeit het verlangen om zijn lege maag te mogen vullen met de resten van het maal, dat de rijke man ter ere van zijn gasten aanricht.

Je kunt rijk en arm eigenlijk niet schriller tegenover elkaar plaatsen dan hier gebeurt.

Hoe het verder zit, hoe het zo gekomen is, dat laat Jezus open. We horen niet dat de rijke een goddeloze man was en de arme een vrome ziel, zoals menige uitleg wil doen geloven.

Jezus laat het open. Zo kun je je ook heel goed voorstellen, dat de rijke man door de week heel erg in beslag genomen werd door de handel op de effectenbeurs, door de feesten die hij hield en bijwoonde, maar dat hij op de sabbat keurig naar de synagoge ging en zelfs een gouden munt in de offerkist deponeerde.

En de arme? Nee, die zal wel niet zo geregeld in de synagoge zijn gekomen. Fatsoenlijke mensen verdragen het maar moeilijk als onfatsoenlijke mensen te dicht bij hen in de buurt komen.

We horen verder niets van hen. Je zou dus al snel tot de conclusie kunnen komen, dat de rijke na zijn dood om zijn rijkdom op de plaats van de pijniging terecht komt. En dat Lazarus zijn toekomstig lot dankt aan de deerniswekkende toestand waarin hij op aarde verkeerde.

Maar is dat ook zo? Even beter kijken! Daar, in de hemel bevindt zich een andere rijke, vader Abraham. Zijn rijkdom heeft hem niet verhinderd om in de hemel opgenomen te worden. Lazarus wordt juist opgenomen in zijn schoot.

Rijkdom kán een grote belemmering zijn in het koninkrijk van God – 't is voor een rijke moeilijker, zegt Jezus, om het koninkrijk van God binnen te gaan dan voor een kameel om door het oog van een naald, zo'n heel klein, nauw stadspoortje heen te gaan. Omdat het zo moeilijk is te buigen, door je knieën te gaan en je last af te leggen, leeg te worden.

Maar rijkdom als zodanig wordt niet veroordeeld.

Rijk en arm – dat zijn woorden, die een verhouding uitdrukken.

Je bent rijk omdat een ander minder bezit en je bent arm omdat een ander meer bezit.

En daarom is het voor de rijke een hele zorg, als er een arme voor zijn deur ligt.

Waar deze rijke man in de fout gaat, is dat ie leeft alsof de arme niet bestaat.

Als hij zijn huis uitgaat, stapt hij over de arme heen. Van zijn tafel valt niets af voor hem.

De rijke ziet de arme niet. Voor hem bestaat de arme niet. Wat voor hem bestaat, dat is zijn geld, dat zijn z'n kleren en z'n feesten.

Zo leeft hij met een verknipt en een beperkt beeld van de werkelijkheid: de armen zijn daar buiten gevallen.

Zo staat hij in een schril contrast tot God. Het hart van God gaat juist heel in het bijzonder uit naar de armen en de misdeelden. Hij zal de redder zijn der armen; Hij hoort hun hulpgeschrei.

Veel psalmen bezingen Gods bijzondere voorkeur voor verdrukten en ontheemden.

Uiteindelijk wacht zowel de arme als de rijke hetzelfde lot. Voor de arme betekent de dood het einde van zijn ellende, voor de rijke het einde van zijn feesten. Alleen van de rijke wordt uitdrukkelijk verteld dat hij begraven wordt. We kunnen ons wel ongeveer voorstellen hoe zijn graf gesierd zal zijn met een indrukwekkend monument. Opdat hij ook in zijn dood een naam zal hebben.

Maar achter de dood schuilt een andere werkelijkheid. Het gaat precies tegen alle menselijke verwachtingen in. De engelen kwamen, tilden de arme stumper voorzichtig op.

't Is net alsof ze hem in zijn dood vooral niet willen bezeren. Als een kostbare vracht dragen ze hem naar de feestzaal van vader Abraham. Ze leggen hem neer op het bed dat al voor hem klaar stond, de ereplaats, naast de gastheer zelf.

Voor de rijke volgt een harde slag. Hij komt terecht in het dodenrijk, dat is de hel, waar het onblusbaar vuur brandt, waar altijd maar door pijn en dorst wordt geleden.

De rollen worden omgekeerd, de onderste komt boven; wie nakomt gaat voorop.

Jezus verkondigt in deze gelijkenis geen leer van hemel en hel, maar het Koninkrijk der hemelen. En hij maakt daarbij gebruik van beelden en voorstellingen, die de mensen van zijn tijd vertrouwd in de oren klinken. Deze voorstellingswereld van hemel en hel was hen bekend. Dat is voor velen van ons anders geworden. Wij zijn moderne en postmoderne mensen van de 21^e eeuw. Wij leven met een in kaart gebracht heelal. Velen kunnen zich geen hemel meer boven, noch een dodenrijk onder ons voorstellen.

Dat hoeft niet te betekenen dat we geen boodschap hebben aan zulke verhalen.

Ze hebben ook ons vandaag iets te zeggen. In het hiernamaals van de gelijkenis worden allerlei dingen gezegd, die herkenbaar zijn voor het leven van de rijke man aan déze kant van de doodsstreep. Het oordeel dat Jezus over hem uitspreekt lag feitelijk in zijn aardse leven al opgesloten. Wat hem nu overkomt was in feite tevoren al aanwezig, maar dan verhuld, verborgen. Nu komt het aan het licht. Het hiernamaals maakt helder en duidelijk hoe het er in het hier en nu aan toe is gegaan. Het laat zien waar het leven van een mens toe leidt. In de taal van de gelijkenis is het de tegenstelling tussen de geborgenheid en verlatenheid: de geborgenheid van Abrahams schoot of de verlatenheid, waarbij je van alles en iedereen verstoken bent.

Anders gezegd: het leven van een mens leidt tot eeuwige gemeenschap met God òf tot een onherroepelijke eenzaamheid. Daartussen is een onoverbrugbare kloof.

Jezus zegt dit niet om ons bang te maken. Maar om ons te doordringen van onze vrijheid en verantwoordelijkheid. Mens, waar ben je? Heb je de hongerigen brood gegeven?

Uiteindelijk gaat het om keuzes tussen leven en dood.

Jezus wil met zijn boodschap alle mensen bereiken. Ook wie ver bij hem vandaan leven, omdat ze aan zichzelf meer dan genoeg hebben. Daarbij deinst hij er niet voor terug om de dingen hard te zeggen, maar ook om harde dingen te zeggen. Om erge gevolgen in het vooruitzicht te stellen, om terug te roepen van heilloze wegen. Voordat de definitieve beslissing valt, vertelt Jezus het verhaal over de definitieve beslissing.

Dan kunnen de mensen nog terug en orde op zaken stellen in hun leven. En hij verwacht dat ze dat zullen doen.

In het Oude Testament lezen we in de Klaagliederen: Goed is de Here, voor wie op Hem wachten.

Als het er op aankomt, is dat de waarheid waarvan Jezus ons met deze gelijkenis wil doordringen.

Maar het is de vraag of wij dat nog wel kennen, of wij nog wel weten wat dat is: wachten op de Heer, uitzien naar Hem, naar zijn troost, naar zijn gerechtigheid.

Als je je hier zo goed hebt ingericht, met je geld, je goederen en je relaties, als je zelf goed gezorgd hebt voor je zekerheid en je houvast, zoals die rijke man met zijn vijf broers, waar zul je dan nog naar uitzien? Waar zul je dan nog op wachten? Je hebt wat je hartje begeert!

Wat kan ons daarvan bevrijden?

De rijke man vraagt Abraham om Lazarus opdracht te geven zijn broers te waarschuwen. Want het zal toch wel heel overtuigend zijn, als iemand die uit de doden is opgestaan hen de wacht aanzegt.

Maar Abraham wijst hem terecht. Zij hebben Mozes en de profeten. Dat is de bijbel van toen en van nu. Woorden, die de weg wijzen. Woorden als wegwijzers.

Die woorden troosten niet alleen, maar storen ook. Ze bevrijden je van je gerichtheid op jezelf en je eigen leven. Ook van de kramp, dat je leven in je eigen handen ligt. Ze wekken het vertrouwen op de God van ons heil. En ze roepen het verlangen op naar het rijk van God, waarin kloven overbrugd en mensen tot hun recht gekomen zijn.

Die woorden houden de droom levend dat het écht anders kan en zal met deze wereld. Niet alleen als mooie toekomstmuziek, maar ook voor hier en nu, in samen delen, instaan voor elkaar, hongerigen voeden, vreemdelingen huisvesten, naakten kleden, zieken vertroosten en gevangenen bezoeken.

Amen